MALTA

QORTI CIVILI

PRIM' AWLA

ONOR. IMHALLEF

JOSEPH R. MICALLEF

Seduta ta' l-10 ta' Dicembru, 2014

Citazzjoni Numru. 682/2013

Rita **AĠIUS**

vs

Nutar Joseph **VASSALLO AĠIUS**

Il-Qorti:

Rat ir-Rikors Maħluf imressaq fil-15 ta' Lulju, 2013, li bih u għar-raġunijiet hemm imfissrin, l-attriċi talbet li din il-Qorti (i) ssib li l-imħarrek Nutar Vassallo Aġius huwa responsabbli għan-nullita' ta' testment minnu ippubblikat fid-9 ta' Ottubru, 1997, bl-aħħar dispożizzjonijiet ta' Charles Pool, u b'hekk responsabbli għat-telf u għad-danni mġarrbin mill-attriċi minħabba l-istess nullita'; (ii) tillikwida d-danni mġarrbin minnha minħabba l-imsemmi nuqqas min-naħa tal-imħarrek; u (iii) tikkundanna lill-imħarrek iħallasha d-danni hekk likwidati. Talbet ukoll l-ispejjeż;

Rat id-degriet tagħha tad-29 ta' Lulju, 2013, li bih ordnat in-notifika lill-imħarrek bl-atti tal-kawża u tat struzzjonijiet lill-attriċi dwar it-tressiq tal-provi min-naħa tagħha;

Rat it-Tweġiba Maħlufa mressqa mill-imħarrek fit-22 ta' Awwissu, 2013, li biha laqa' għall-azzjoni attriċi billi, b'mod preliminari, qal li dik l-azzjoni waqgħet biż-żmien preskrittiv tas-sentejn taħt l-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili, u dan billi l-ewwel darba li l-attriċi interpellatu b'att ġudizzjarju biex iżżommu responsabbli għad-danni kien fl-14 ta' Ottubru tal-2011 u jiġifieri xi erbatax-il sena wara li kien sar it-testment impunjat, u billi l-kawża nfetħet sentejn u għaxar xhur wara l-mewt tat-testatur. Huwa jiċħad li b'xi mod huwa debitur tal-attriċi. Fil-mertu, laqa' billi qal li f'każ li l-ewwel eċċezzjoni ma tintlaqax u huwa jitqies b'xi mod responsabbli lejn l-attriċi, din trid tipprova li kellha tabilħaqq drittijiet fuq il-ġid tal-mejjet u li minn dak il-ġid kienet sejra tgawdi. Huwa żied jgħid li jirriżulta li l-wirt tal-mejjet kien mgħobbi b'dejn u li l-ġid li l-attriċi tgħid li kienet tħalliet fit-testment li twaqqa' ma kenitx tista' tieħu minnu qabel ma hija taqta' l-imsemmi dejn, liema dejn kien jaqbeż il-valur tal-immobbli li kien tħallielha fil-legat;

Rat id-degriet tagħha tat-22 ta’ Ottubru, 2013[1], li bih ħalliet il-kawża għat-trattazzjoni tal-eċċezzjoni preliminari tal-imħarrek dwar il-preskrizzjoni;

Semgħet lill-imħarrek jixhed;

Rat in-Nota mressqa mill-imħarrek waqt is-smigħ tat-8 ta’ April, 2014[2], b’affidavit tax-xhieda tiegħu mehmuż magħha;

Semgħet it-trattazzjoni tal-avukati tal-partijiet dwar l-imsemmija eċċezzjoni preliminari tal-preskrizzjoni;

Rat l-atti kollha tal-kawża;

Rat id-Degriet tagħha tat-18 ta’ Ġunju, 2014[3], li bih ħalliet il-kawża għas-sentenza dwar l-imsemmija eċċezzjoni preliminari;

Ikkunsidrat:

Illi din hija azzjoni dwar danni professjonali. L-attriċi trid li l-imħarrek jinsab responsabbli talli, minħabba nuqqas min-naħa tiegħu ta’ tħaris tal-liġi, att nutarili (testment) li kien tqabbad jippubblika nstab li ma kienx jgħodd. Hija tgħid li, minħabba dak in-nuqqas, hija tilfet kulma kienet tħalliet taħt it-testment u, b’żieda ma’ dan, ġarrbet danni minħabba

[1] Paġ. 54 tal-proċess
[2] Paġġ. 86 – 9 tal-proċess
[3] Paġ. 54 tal-proċess

pretensjonijiet li ressqu kontriha wlied it-testatur. Trid li l-imħarrek jagħmel tajjeb għal dak kollu li tilfet u għad-danni li ġarrbet;

Illi, min-naħa tiegħu, l-imħarrek laqa' għal din l-azzjoni billi, b'mod preliminari, qal li dik l-azzjoni waqgħet biż-żmien preskrittiv tas-sentejn taħt l-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili, u dan billi l-ewwel darba li l-attriċi interpellatu b'att ġudizzjarju biex iżżommu responsabbli għad-danni kien fl-14 ta' Ottubru tal-2011 u jiġifieri xi erbatax-il sena wara li kien sar it-testment impunjat, u billi l-kawża nfetħet sentejn u għaxar xhur wara l-mewt tat-testatur. Huwa jiċħad li b'xi mod huwa debitur tal-attriċi. Laqa' wkoll b'eċċezzjoni fil-mertu;

Illi din is-sentenza qiegħda tingħata dwar l-eċċezzjoni jekk huwiex minnu li l-attriċi ressqet l-azzjoni tagħha wara li kien għalqilha ż-żmien li tagħtiha l-liġi;

Illi jirriżulta bħala <u>fatti fl-atti tal-kawża</u> li l-attriċi, għal bosta snin, kienet f'relazzjoni ma' wieħed Charles Pool, li kien mifrud minn martu. Fid-9 ta' Ottubru, 1997, Charles Pool deher quddiem l-imħarrek bil-ħsieb li jagħmel testment. L-imħarrek fassal id-dokument dakinhar u Charles Pool iffirmah, kif ukoll għamel l-imħarrek[4]. Fl-imsemmi dokument, Charles Pool qal li kien qiegħed iħassar kull testment li kien għamel qabel dakinhar, ħatar eżekutur testamentarju, ħalla lill-attriċi b'titolu ta' legat id-dar fejn kien jgħix dak iż-żmien[5] *a limine intus* (minbarra t-tagħmir tal-fotografija, ritratti, negattivi, kulma għandu x'jaqsam mal-fotografija, kotba tal-bank u titoli li jissarrfu fi flus) u kif ukoll l-użufrutt u t-tgawdija ta' *penthouse* li tagħmel minn binja bl-isem ta' "*Anna Roberts Apartments*" f'Wied il-Għajn. Bħala werrieta universali tiegħu, ħatar liż-żewġ uliedu tewmin – Vanessa u Roberto, aħwa Pool – minbarra li ħalla lil tal-ewwel xi legati. Għamel ukoll dispożizzjonijiet oħrajn dwar il-funerali tiegħu;

[4] Ara Dok "RA3", f'paġġ. 26 – 9 tal-proċess
[5] "*Electron*", Flat 1, Blokk 41, Triq il-Carini, f'Santa Venera

Illi Charles Pool miet fit-13 ta' Diċembru, 2008. Matul ħajtu kien qalilha li kien għamel testment u li kien ħaseb fiha. Wara mewtu, l-attriċi talbet kopja mingħand l-imħarrek[6]. Dan taha kopja fl-20 ta' Frar, 2009[7];

Illi fl-24 ta' Frar 2009, ulied Charles Pool irrinunzjaw għall-wirt ta' missierhom b'Nota fil-Qorti ta' Ġurisdizzjoni Volontarja[8]. Bint Charles Pool għarrfet lill-attriċi wkoll b'dan[9];

Illi wara li sar tiftix fl-Arkivji Nutarili, ħareġ li d-dokument li Charles Pool kien iffirma quddiem l-imħarrek f'Ottubru tal-1997, baqa' ma ġiex insinwat sa qabel it-3 ta' Frar, 2009, u minbarra f'hekk, id-dokument oriġinali ma kienx iġib ukoll il-firem ta' żewġ xhieda, kif il-liġi titlob li għandu jsir f'kull testment pubbliku;

Illi b'rikors imressaq quddiem il-Qorti ta' Ġurisdizzjoni Volontarja fis-27 ta' Marzu, 2009[10], ulied Charles Pool talbu li jitħallew jaċċettaw il-wirt ta' missierhom bil-benefiċċju tal-inventarju. It-talba ntlaqgħet fl-1 ta' April, 2009[11]. L-għada ż-żewġt aħwa ressqu Nota quddiem dik il-Qorti li biha aċċettaw il-wirt ta' missierhom bil-benefiċċju tal-inventarju[12];

Illi fl-14 ta' Mejju, 2009, ulied Charles Pool fetħu kawża kontra l-attriċi quddiem din il-Qorti[13] u, b'sentenza *in parte* mogħtija fit-13 ta' Lulju, 2012[14], l-Qorti sabet li t-testment li Charles Pool kien għamel fid-9 ta' Ottubru, 1997, ma kienx jiswa;

[6] Xhieda tal-imħarrek 21.1.2014, f'paġ. 59 tal-proċess
[7] Dok "RA4", f'paġġ. 30 – 3 tal-proċess
[8] Dok "RA5", f'paġ. 38 tal-proċess
[9] Affidavit tal-attriċi f'paġ. 35 tal-proċess
[10] Dok "RA5", f'paġġ. 39 – 40 tal-proċess
[11] Degriet Nru. 160/09, Dok "RA5", f'paġ. 45 tal-proċess
[12] Dok "RA5", f'paġ. 46 tal-proċess
[13] Rik. Nru. 461/09JA (għadha tinstema' x-xhieda mressqa mill-partijiet fuq il-kapi li dwarhom ma ngħatatx sentenza)
[14] Dok "RA1", f'paġġ. 19 – 24 tal-proċess

Illi sadattant, l-attriċi kienet talbet is-sejħa fil-kawża tal-imħarrek, iżda l-Qorti kienet ċaħdet dik it-talba b'degriet tal-10 ta' Marzu, 2010[15];

Illi wara li nstab li l-att li kien iffirma Charles Pool ma kienx iġib il-firem ta' xhieda, l-attriċi kellmet avukat u nżammet laqgħa bejnha u l-imħarrek (bil-preżenza ta' l-avukati tagħhom) f'Lulju tal-2009[16]. Fl-14 ta' Ottubru, 2011[17], l-attriċi bagħtet ittra uffiċjali lill-imħarrek fejn żammitu responsabbli għad-danni li ġarrbet u talbitu jersaq għal-likwidazzjoni tagħhom u l-ħlas lilha. L-imħarrek laqa' n-notifika tagħha fis-16 ta' Diċembru ta' dik is-sena;

Illi fil-15 ta' Lulju, 2013, l-attriċi fetħet din il-kawża;

Illi dwar l-<u>aspetti legali marbutin mal-eċċezzjoni taħt eżami</u>, minn dak li jidher mill-atti tal-kawża l-attriċi qiegħda tixli lill-imħarrek b'nuqqasijiet li, minħabba fihom, hija tilfet il-benefiċċji li setgħet tħalliet f'testment magħmul bosta snin qabel mewt it-testatur. Fi kliem ieħor, l-azzjoni tagħha hija waħda msejsa fuq il-ħtija;

Illi fil-każ li l-Qorti għandha quddiemha, l-imħarrek qajjem il-preskrizzjoni ta' sentejn skond l-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili. Jidher li, għalkemm il-qofol kollu tal-azzjoni attriċi jitnissel mill-allegazzjoni tagħha li l-imħarrek, bħala nutar, wera nuqqasijiet fil-qadi tas-sejħa professjonali tiegħu, ma jistax jingħad li din l-azzjoni tagħha tista' tissejjes fuq ir-rabta kuntrattwali[18] u dan għaliex in-nuqqasijiet professjonali li hija tixlih bihom ma twettqux fil-qafas ta' xi prestazzjoni professjonali mitluba minnha. Hekk ukoll jidher li l-attriċi ma tikkontestax li l-perjodu tal-preskrizzjoni invokat mill-imħarrek ma huwiex dak li jgħodd għall-każ. Il-kontestazzjoni tal-attriċi dwar iż-żmien preskrittiv imqanqal mill-imħarrek hija dwar meta tabilħaqq beda għaddej dak iż-żmien u jekk, fiċ-

[15] Dok f'paġġ. 74 – 6 tal-proċess
[16] Affidavit tal-imħarrek f'paġ. 87 tal-proċess
[17] Dok "RA2", f'paġ. 25 tal-proċess
[18] Ara App. Ċiv. **9.10.2009** fil-kawża fl-ismijiet ***Carmel Galea et vs Nutar Pierre Falzon*** (§§ 15 – 6)

ċirkostanzi kollha tal-każ, jistax jingħad li kien laħaq għadda sakemm hija fetħet din il-kawża;

Illi għall-finijiet ta' preskrizzjoni, il-liġi tagħraf tliet għamliet ta' azzjoni għad-danni, u jiġifieri: (a) azzjoni dwar ħsarat imnissla minn għamil li jikkostitwixxi reat, f'liema każ, iż-żmien tal-preskrizzjoni huwa dak imfisser mil-liġi biex issir l-azzjoni kriminali dwar l-istess reat; (b) azzjoni għall-ħsarat imnisslin minn delitt jew kważi-delitt (l-hekk imsejħa *culpa aquiliana*), f'liema każ il-preskrizzjoni hija ta' sentejn [prinċipju rifless fl-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili]; u (ċ) azzjoni għall-ħsarat imnissla minn nuqqas ta' twettieq ta' kuntratt li mhux imfisser f'att pubbliku, f'liema każ il-preskrizzjoni hija dik ta' ħames snin[19];

Illi, għalhekk, il-preskrizzjoni ta' sentejn imsemmija fl-artikolu 2153 tal-Kodiċi Ċivili, minbarra li ma tapplikax għall-ħsara maħluqa minn egħmil li jikkostitwixxi reat, lanqas ma tapplika fejn l-allegata ħsara titnissel minn ksur ta' patt kuntrattwali[20]. Fil-każ li l-Qorti għandha quddiemha llum, iż-żmien ta' preskrizzjoni li trid tistħarreġ huwa dak maħsub għall-ħtija akwiljana;

Illi l-imħarrek jargumenta li l-azzjoni mibdija mill-attriċi kienet waqgħet sa minn qabel ma nfetħet. Huwa jtenni dan billi jgħid li kienu laħqu għaddew mal-erbatax-il sena minn mindu kien magħmul it-testment sa dakinhar li l-attriċi ressqet l-ittra uffiċjali kontrih; li kienu għaddew mat-tliet snin mill-mewt tat-testatur sakemm l-attriċi ressqet l-imsemmi att ġudizzjarju; li kienu għaddew madwar erba' snin u nofs bejn il-mewt ta' Charles Pool u meta nfetħet il-kawża; u li kienu għaddew aktar minn sentejn minn meta nżammet laqgħa bejn il-partijiet (f'Lulju tal-2009) sakemm l-attriċi kienet ressqet l-ittra uffiċjali f'Ottubru tal-2011. Min-naħa tagħha, l-attriċi tisħaq li ż-żmien li fih hija setgħet tmexxi l-pretensjonijiet tagħha kontra l-imħarrek beda jgħodd biss minn dakinhar

[19] Ara, per eżempju, App. Ċiv. **27.4.1953**, fil-kawża fl-ismijiet ***Micallef noe vs Cassar*** (Kollez. Vol: **XXXVII.i.140**)

[20] P.A. 9.1.1953, fil-kawża fl-ismijiet ***Stivala vs Colombo*** (Kollez. Vol: **XXXVII.ii.622**)

li din il-Qorti (diversament presjeduta) tat is-sentenza li biha sabet li t-testment li kien għamel Charles Pool ma kienx jiswa, jiġifieri f'Lulju tal-2012, għaliex kien minn dakinhar li dak il-pronunċjament sar ġudikat li wieħed jista' jgħid li ġiet stabilita n-nullita' tat-testment li kien sar. B'mod partikolari, hija tgħid li n-nuqqasijiet li saru fl-att li sar f'Ottubru tal-1997 ma kinux iġibu magħhom in-nullita' assoluta ta' dak l-att, iżda kellha tkun is-sentenza li tiddikjara dak l-att bħala wieħed li ma jiswiex: għalhekk, tissottometti, l-artikolu 672 tal-Kodiċi Ċivili ma jgħoddx[21]. Hija ttenni għalhekk li s-sentejn żmien biex tipproċedi ma kinux laħqu għaddew u li kien biss mid-data ta' l-għoti ta' dik is-sentenza li ż-żmien beda għaddej u minn l-ebda żmien ieħor;

Illi, tabilħaqq, minħabba li l-preskrizzjoni mressqa mill-imħarrek hija waħda maħsuba li ttemm l-azzjoni attriċi, jidħol fis-seħħ il-prinċipju li ż-żmien preskrittiv jgħaddi biss minn dak inhar li jkun tnissel id-dritt jew setgħet tinbeda l-azzjoni meqjusa biex tħares dak id-dritt. Huwa meħtieġ li tali fatt jiġi stabilit b'mod konklussiv minn min jeċepixxi l-preskrizzjoni[22], u f'każ li tali fatt ma jistax jiġi aċċertat jekk mhux b'diffikulta' il-Qorti għandha tiffavorixxi lill-persuna kontra min tkun qegħda tiddekorri l-preskrizzjoni[23]. Dan il-prinċipju huwa mibni fuq il-massima li *actioni non natae non praescribitur*. L-awturi Baudry-Lacantinerie u Tissier f'dan ir-rigward jgħallmu li: *"Quanto alla prescrizione estintiva, il suo corso comincia in principio a partire dal giorno in cui e' nato il diritto o l'azione che e' destinata ad estinguere..."*[24]. Iżjed 'il quddiem iżidu jgħidu illi *"La prescrizione estintiva in materia di diritti eventuali non decorre evidentemente se non dopo il verificarsi dell'evento che fa nascere il diritto rimasto fin allora puramente eventuale"*[25];

Illi jinsab stabilit ukoll li, għall-finijiet tal-artikolu 2137, iż-żmien li fih l-azzjoni għandha tinbeda tiddependi minn ċirkostanzi oġġettivi u mhux

[21] Dan tgħidu b'rabta mal-artt. 25(2)(ċ) u 28(1)(k)(i) tal-Kap 55
[22] App. Ċiv. **5.10.2001** fil-kawża fl-ismijiet ***Perit Guido Vella vs Dr. Emmanuel Ċefai***
[23] App. Ċiv. **14.1.2002** fil-kawża fl-ismijiet ***Joseph Abela vs Francis Cassar et noe et***
[24] cfr. Trattato Teorico-Pratico di Diritto Civile: Della Prescrizione Cap XII, par 364 pag. 279).
[25] *Op. cit.* (§393bis, pag 306)

minn x'jaħseb l-imġarrab, u li, ċertament, in-nuqqas ta' għarfien tal-liġi ma huwiex raġuni tajba biex jingħad li l-azzjoni ma setgħetx issir qabel[26];

Illi, hu x'inhu l-għajn tal-preskrizzjoni invokata mill-imħarrek, jaqa' dejjem fuq il-Qorti li tqis minn liema data tali preskrizzjoni bdiet għaddejja, u l-eċċezzjoni għandha tiġi miċħuda jekk mill-provi mressqin jew mill-atti tal-proċess dik id-data ma tkunx tista' tiġi stabilita[27];

Illi wara li qieset dawn il-fatti u konsiderazzjonijiet legali kollha, il-Qorti ssib li ma tistax taqbel mas-sottomissjonijiet tal-attriċi li l-jedd tagħha li taġixxi kontra l-imħarrek tnissel mal-għoti tas-sentenza li sabet li t-testment magħmul minn Charles Pool ma kienx jiswa. Jirriżulta li l-attriċi kienet ilha mill-2009 li saret taf li l-att li kien sar f'Ottubru tal-1997 ma kienx iġib il-firem taż-żewġ xhieda li setgħu kienu preżenti meta kien qed isir it-testment imsemmi. Minbarra dan, li kieku tabilħaqq iż-żmien tas-sentejn beda għaddej minn dakinhar tal-għoti tas-sentenza li ddikjarat in-nullita' tal-istess testment (jiġifieri t-13 ta' Lulju, 2012), x'siwi seta' kellha l-ittra uffiċjali li l-attriċi bagħtet lill-imħarrek f'Ottubru tal-2011, jiġifieri madwar disa' xhur qabel l-għoti ta' dik is-sentenza u aktar minn sena u nofs wara li dik il-Qorti kienet ċaħditilha t-talba tagħha li ssejjaħ fil-kawża lill-imħarrek. Mill-kliem preċiż u speċifiku li jidher f'dak l-att ġudizzjarju, il-Qorti tiġbed il-konklużjoni li l-mittenti (l-attriċi) kienet kategorika dwar il-qagħda legali li kienet seħħet sa dakinhar u li diġa' ġarrbet id-danni minnha pretiżi bla ma kien għad hemm il-pronunċjament ġudizzjarju li llum tindika bħala ċ-ċirkostanza li b'riħietha beda għaddej iż-żmien preskrittiv kontriha. L-istess jista' jingħad għal-laqgħa li hija talbet li ssir mal-imħarrek u li nżammet f'Lulju tal-2009;

Illi, min-naħa l-oħra, l-Qorti lanqas ma tista' tilqa' l-argument tal-imħarrek li ż-żmien tal-preskrizzjoni beda għaddej kontra l-attriċi minn dakinhar li sar l-att (jiġifieri f'Ottubru tal-1997) u lanqas dak minn dakinhar li Charles Pool ġie nieqes (għalkemm f'dan ir-rigward wieħed jista' jifhem li jekk

[26] P.A. **25.4.1964** fil-kawża fl-ismijiet ***Delia vs Testaferrata Abela*** (Kollez. Vol: **XLVIII.ii.959**)
[27] App. Ċiv 5.4.1993, fil-kawża fl-ismijiet *Quintano vs Calleja et* (Kollez. Vol: **LXXVII.ii.269**)

kien hemm xi jeddijiet suċċessorji favur xiħadd, kien f'dak il-waqt li tnisslu dawk il-jeddijiet);

Illi l-Qorti, wara li qieset sewwa u fliet il-ġrajjiet u ċ-ċirkostanzi li jsawru dan il-każ hija tal-fehma li ż-żmien ta' preskrizzjoni ta' sentejn beda għaddej mit-3 ta' Frar tal-2009, il-jum li fih l-imħarrek insinwa l-att li kien sar f'Ottubru tal-1997. Dan qiegħed jingħad għaliex kien minn dak il-ħin li l-imsemmi att kien sar aċċessibbli u sindakabbli. Kif ingħad, "*huwa prinċipju magħruf f'materja ta' preskrizzjoni, illi t-terminu tal-preskrizzjoni tad-dritt għar-riżarċiment tal-ħsara minħabba fatt illeċitu jiddekorri mill-mument li fih il-ħsara timmanifesta ruħha esternament u ssir oġġettivament perċepibbli u magħruf*"[28]. Fil-fehma tal-Qorti, dan kien il-waqt meta nfetħu għall-iskrutinju pubbliku ċ-ċirkostanzi li nisslu l-aggravji tal-attriċi u l-jedd tagħha li titlob ir-rimedju għal dawk l-aggravji;

Illi ngħad għadd ta' drabi mill-Qrati tagħna li mhux kull xkiel jagħti lok għall-applikazzjoni tal-massima *contra non valentem agere non currit prescriptio*. Biex din ir-regola sseħħ, jeħtieġ jintwera (naturalment, minn min jallega li ma setax jaġixxi qabel) li l-impossibilita' li wieħed jaġixxi trid tkun waħda indipendenti mir-rieda tiegħu, dovuta għal kawża 'l barra minnu liema kawża ma setax iwarrab[29]. Fil-każ preżenti, l-attriċi ma setgħet qatt tmexxi 'l quddiem il-pretensjonijiet tagħha jekk mhux minn meta t-testment (ladarba huwa wieħed pubbliku) kien insinwat fir-Reġistru Pubbliku, iżda minn dak inhar 'il quddiem (ladarba dik l-insinwa saret wara li t-testatur kien diġa' miet) ma kien hemm l-ebda skuża li ma tkunx taf x'ġara tabilħaqq, bħalma ntebħu wlied l-istess testatur kważi minnufih. Mill-provi mressqa s'issa fil-kawża, jidher li l-attriċi ntebħet matul l-2009 stess x'sata' kien ġara u dan ukoll jekk kellha titlob l-għajnuna u tingħata l-parir ta' avukat;

Illi wkoll kieku wieħed kellu jgħid li ż-żmien tal-preskrizzjoni kellu jintrabat ma' interpellazzjoni ġudizzjarja, wieħed kien jasal għall-istess fehma. Hawnhekk, l-imħarrek jidher li għandu raġun meta jgħid li bejn meta

[28] App. Ċiv. (Inf.) PS **12.1.2005** fil-kawża fl-ismijiet ***Ignatius Busuttil vs Water Services Corporation***
[29] Ara , per eżempju App. Kumm.. **15.2.1965** fil-kawża fl-ismijiet ***Attard noe vs Fenech*** (Kollez. Vol: **XLIX.i.500**) u ,App. Inf. **12.5.2003** fil-kawża ***Mario Testa vs Alfred Theuma et***

saret il-laqgħa (f'Lulju tal-2009) u meta intbagħtet l-ittra uffiċjali (u hu laqa' n-notifika tagħha f'Diċembru tal-2011) kien għadda żmien li kien jaqbeż is-sentejn. Huwa minnu li bejn meta tressqet l-ittra uffiċjali sa ma nbdiet il-kawża ma kienx laħaq għadda ż-żmien ta' sentejn, iżda sakemm ma kienx hemm xi ċirkostanza li biha ż-żmien tal-preskrizzjoni twaqqaf, is-sentejn kienu laħqu skadew qabel dakinhar li nfetħet il-kawża;

Illi matul is-smigħ tal-provi fil-qafas tat-trattazzjoni tal-eċċezzjoni taħt eżami, l-attriċi ipprovat turi li l-imħarrek kien, b'xi mod, għaraf ir-responsabbilta' tiegħu lejha u li, b'dan il-mod, kien waqqaf il-mixja taż-żmien tal-preskrizzjoni għaddej kontriha. L-imħarrek baqa' jiċħad li huwa qatt stqarr magħha xi ħtija min-naħa tiegħu f'xi waqt jew f'xi ċirkostanza;

Illi huwa minnu li l-liġi tagħraf ukoll li l-preskrizzjoni tinkiser bl-għarfien tal-jedd innifsu min-naħa tad-debitur[30]. Ta' min jgħid li, f'ċerti każi, l-għarfien jitqies iżjed bħala każ ta' rinunzja għall-preskrizzjoni milli interruzzjoni taż-żmien preskrittiv[31], u hekk huwa l-każ fejn l-għarfien tal-jedd tal-kreditur jista' jkun ukoll impliċitu u mhux tabilfors espress[32] jew miktub, għalkemm tali għarfien għandu jitfisser b'mod restrittiv[33]. Imma l-għarfien li l-liġi tagħraf bħala siewi biex iwaqqaf iż-żmien preskrittiv irid ikun wieħed volontarju, esterjuri, nieqes minn kull ekwivoċita' u konxju u li dawn l-elementi jinġabru flimkien[34];

Illi l-attriċi tisħaq li kienu saru xi trattattivi bejnha u l-imħarrek (fil-preżenza tal-avukati rispettivi) li matulhom l-imħarrek kien saħansitra għamel offerta materjali[35] li hija qieset mhux aċċettabbli. B'dik l-offerta, hija tqis li l-imħarrek kien stqarr magħha l-ħtija tiegħu u ntrabat li jagħmel tajjeb għall-ħsara li setgħet ġarrbet;

---

[30] Art. 2133 tal-Kap 16
[31] P.A. **10.12.1954** fil-kawża fl-ismijiet ***Farruġia pro et noe vs Farruġia et*** (Kollez. Vol: **XXXVIII.ii.606**)
[32] P.A. **5.6.1959** fil-kawża fl-ismijiet ***Borġ vs Brincat et*** (Kollez. Vol: **XLIII.ii.744**)
[33] P.A. **7.12.1901** fil-kawża fl-ismijiet ***Farruġia vs Perini*** (Kollez. Vol: **XVIII.ii.81**)
[34] App. Ċiv. (Inf.) PS **9.2.2005** fil-kawża fl-ismijiet ***Austin Psaila vs Lothar Slabick***
[35] Ara §10 tal-affidavit tagħha, f'paġ. 52 tal-proċess

Illi huwa aċċettat li l-prova li tabilħaqq debitur ikun wettaq xi egħmil li bih jista' jingħad li stqarr id-dejn jew l-obbligazzjoni tiegħu trid issir minn min jallega din l-istqarrija. Fil-qafas ta' eċċezzjoni ta' preskrizzjoni, il-prova li ż-żmien kien imwaqqaf taqa' fuq il-parti attriċi, li tkun qiegħda tissielet kontra eċċezzjoni bħal dik. F'każ li jkun hemm nuqqas ta' qbil ta' provi dwar dan l-allegat ksur, il-konsegwenza tmur favur min ikun qanqal il-preskrizzjoni u mhux kontra min qed jgħid li din tkun twaqqfet, għaliex filwaqt li ż-żmien tal-preskrizzjoni huwa wieħed determinat u determinabbli, l-ksur tiegħu huwa wieħed li jitlob prova tajba biżżejjed[36];

Illi, minbarra dan, ukoll kieku l-attriċi setgħet ingħatat x'tifhem li l-imħarrek kien għamlilha xi offerta, din waħedha ma sservix biex tissarraf f'rinunzja għaż-żmien preskrittiv, għaliex huwa magħruf u aċċettat li offerta li ssir waqt proċess ta' transazzjoni jew imressqa mingħajr preġudizzju ma ġġibx dak il-ksur tal-mixja taż-żmien preskrittiv[37]. U lanqas ma ġġib magħha ksur taż-żmien preskrittiv l-aċċettazzjoni tal-parti debitriċi li tkun disposta li tingħata tagħrif jew li tiltaqa' mal-parti l-oħra bil-għan li tisma' x'ikunu l-pretensjonijiet[38] ta' din jew li tagħti aktar tagħrif jew dawl dwarhom[39];

Illi minn dan kollu joħroġ li, fil-fatt, l-imħarrek ma għamel xejn li bih jista' jingħad li huwa b'xi mod irrinunzja għaż-żmien preskrittiv li kien għaddej favurih. Joħroġ ukoll li l-attriċi naqset li tressaq il-kawża tagħha fiż-żmien li kienet tagħtiha l-liġi. Għalhekk, l-eċċezzjoni hija tajba u l-Qorti sejra tilqagħha;

Għal dawn ir-raġunijiet il-Qorti qiegħda taqta' u tiddeċiedi billi:

Tilqa' l-ewwel eċċezzjoni preliminari tal-imħarrek, u ssib li l-attriċi naqset li tressaq il-kawża fi żmien utli għaliha; u

[36] App. Ċiv. (Inf) PS **24.3.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***Mary Rose Tabone vs Silvio Vassallo pro et noe***
[37] App. Ċiv. (Inf.) PS **3.11.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***Gasan Mamo Insurance Agency Ltd vs Oliver Ruġġier***
[38] P.A. JA **28.4.2004** fil-kawża fl-ismijiet ***Josephine Micallef vs Louis Żammit et***
[39] App. Ċiv (Inf.) PS **6.10.2010** fil-kawża fl-ismijiet ***Donald Pirotta et vs England Insurance Agency Ltd***

Teħles lill-imħarrek milli jibqa' iżjed fil-kawża, bl-ispejjeż kontra l-attriċi.

< Sentenza Finali >

--------------------------------TMIEM--------------------------------